

Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 Oslo
postmottak@kud.dep.no

Deres ref: 18/2954-1

Høring – Forslag til lov om redaksjonell uavhengighet og ansvar i redaktørstyrte journalistiske medier

Vi viser til høringsbrev av 9. mai og senere melding om utsatt høringsfrist til 1. oktober.

1. Innledning

Norsk Redaktørforening (NR) er en landsomfattende sammenslutning av redaktører i alle typer medier. Vi har for øyeblikket rundt 730 medlemmer.

Vi er svært fornøyd med at regjeringen nå legger frem et forslag til egen medieansvarslov. Norsk Redaktørforening har, som departementet vil være vel kjent med, i mange år etterlyst et slikt lovarbeid. Reglene på området har vært fragmentariske, til dels vanskelig tilgjengelige og til dels utdaterte.

Vi kommer først med noen mer overordnede betraktninger, før vi kommenterer lovforslaget paragraf for paragraf og til slutt enkelte tilhørende spørsmål hvor departementet spesielt har bedt om innspill.

2. Noen overordnede betraktninger

Norsk Redaktørforening har som overordnet mål å jobbe for informasjonsfrihet, ytringsfrihet og for at den enkelte redaktør skal ha best mulig rammevilkår for å kunne ta frie og selvstendige redaksjonelle valg. Redaktørens suverene rett til selv å bestemme hva som skal publiseres og hva som ikke skal publiseres, må naturlig følges av et ansvar. For at de redaktørstyrte mediene skal ha tydelige og forutsigbare rammer for sin publisistiske virksomhet, er det viktig hvordan de juridiske reglene på området utformes. Derfor er det pågående lovarbeidet viktig.

Et grunnleggende prinsipp for ansvarsbestemmelsene på medieområdet er at ansvar og frihet bør følge hverandre og balanseres. Frihet uten ansvar gir anarki. Ansvar uten frihet er tyranni. Derfor mener vi også det er logisk at Lov om redaksjonell fridom i media inkorporeres i en ny medieansvarslov, og at definisjoner og virkeområde blir gjort identiske for de to elementene i lovgivningen.

Etter NRs syn bør et sentralt mål for det pågående lovgivningsarbeidet være å styrke redaktørinstituttet¹; en tydeliggjøring av de redaktørstyrte medienes rolle og det både lovpålagte og selvpålagte ansvaret som følger med det å forplikte seg på Redaktørplakaten og Vær Varsomplakaten. Av disse grunner mener vi det er naturlig å se redaktøransvaret i tilknytning til kildevernet og også innføre et eneansvar for redaktøren. Vi ser at vi så langt ikke når frem med det siste, samt at en styrking av kjernen kildevernet vil være avhengig av hva som blir konklusjonen på arbeidet med endringer i straffeprosessloven og tvisteloven. Eneansvar kommenterer vi nærmere under punkt 12 og kildevern og taushetsplikt under punkt 17.

3. Til § 1 – Formål

Vi mener utkastet til formålsparagraf er godt. Det innebærer en operasjonalisering av Grunnlovens § 100. Ved å ta inn kjernen i det såkalte infrastrukturkravet fra paragrafens sjette ledd, får loven en formulering som viser at man tar Grunnloven på alvor, samtidig som det etableres en viktig referanse og henvisning når andre deler av loven skal tolkes og forstås.

4. Til § 2 – Virkeområde

Vi støtter innretningen på utkastet til regulering av lovens virkeområde. Det er fornuftig at utkastet tar utgangspunkt i virkeområdebestemmelsen i lov om redaksjonell frihet i media. Samtidig er vi enig med departementet i at bestemmelsen, slik den er formulert i mediefridomslova, ikke er spesielt framtidsrettet. Vi viser til følgende formulering i høringsutkastet:

«...selv om dagens mediefridomslov i hovedsak synes å treffe den gruppen av medier som bør omfattes av en ny lov, framstår ikke virkeområdebestemmelsen i § 2 som tilstrekkelig teknologinøytral eller framtidsrettet. Også andre argumenter taler for en ny formulering av virkeområdet.»

Samtidig er vi opptatt av at virkeområdet for en lov om redaksjonell uavhengighet og ansvar ikke blir for snevert. Departementet skriver om dette i høringsnotatet blant annet:

«Kulturdepartementet legger til grunn at forslaget til virkeområdebestemmelse i all hovedsak vil treffe de samme mediene som er omfattet av dagens særlige ansvarsregler mv i redaktørstyrte journalistiske medier.»

I og med at mediefridomsloven nå foreslås inkorporert i den nye medieansvarsloven, så vil virkeområdet for uavhengighet og ansvar følges ad. Det mener vi er naturlig og viktig. Ansvar og fullmakter må samsvare dersom det særlige redaktøransvaret skal virke etter sin hensikt. Samtidig er vi opptatt av at virkeområde ikke må bli snevrere enn at de medier som i dag omfattes av mediefridomsloven også vil omfattes av den nye loven. Det gjelder særlig på fagpresseområdet.

Departementet skriver for øvrig i sitt høringsnotat, punkt 9.2.1, side 123:

«Når det gjelder mediefridomslova, legger departementet også til grunn at loven er så vidt ny at det trolig ikke foreligger noe stort behov for en oppdatering i lys av den teknologiske utviklingen på medieområdet. Departementet vil derfor ikke gå nærmere inn i de materielle reglene om redaktørens rolle eller uavhengighet fra eiere eller øvrig selskapsledelse i mediefridomslova. Departementet ber likevel om innspill fra høringsinstansene om eventuelle utfordringer med praktiseringen av loven.»

---

¹ «Redaktørinstituttet; prinsippet om redaktørens uavhengige forvaltning av yrings- og informasjonsfriheten gjennom massemedier, med mandat fra eier, med selvpålagte samfunnsoppgaver som fri informasjonsformidling, kritisk granskning av makthavere og mangfold i meningsdannelse – og med juridisk ansvar bare overfor lov og domstol.» (Nils E. Øy i Norsk Redaktørforenings årbok 1998).

Fra NRs side har vi ikke registrert spesielle problemer med praktiseringen av *de materielle bestemmelsene* i mediefridomslova, og ser heller ikke behovet for å gjøre endringer i de reglene om redaktørens rolle og uavhengighet. Når det gjelder bestemmelsens virkeområde er vi imidlertid kjent med at det ved flere anledninger har vært reist diskusjoner rundt fagpublikasjoners forhold til loven, også i tilfeller hvor det etter vårt syn burde være åpenbart at vedkommende publikasjon måtte være omfattet.

Det aktualiserer et behov for å konkretisere lovteksten, slik at man ikke må ty til forarbeidene for å slå fast at seriøse fagmedier, forpliktet på Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakaten, er omfattet av loven. Samtidig mener vi det siste, negativt avgrensende leddet i virkeområdebestemmelsen kan kuttes. En formulering som «...hovedsakelig er rettet mot medlemmer eller tilsatte i bestemte organisasjoner, foreninger eller selskap» har i stor grad bidratt til forvirringen knyttet til hvem som er omfattet av loven og hvem som ikke er det.

Vi mener det også bør fremgå at man ikke nødvendigvis må drive med *både* produksjon og distribusjon av journalistikk. Vi har for eksempel en rekke produksjonsselskaper innen film og tv som åpenbart driver journalistisk produksjon og hvor redaktørene vil kvalifisere til medlemskap i Norsk Redaktørforening, men som ikke driver med «distribusjon».

Konkret til lovteksten vil vi komme med følgende innspill:

- Med utgangspunkt i den foreslått lovteksten mener vi ordet «og» i utgangspunktet bør byttes ut med «eller» mellom «aktualitetsstoff» og «samfunnsdebatt», slik:
*«Loven gjelder for medier som driver regelmessig journalistisk produksjon **eller** formidling av redaksjonelt stoff av aktuell eller allmenn interesse, nyheter, aktualitetsstoff **eller** samfunnsdebatt. Loven gjelder ikke for medier som har som hovedformål å drive med reklame eller markedsføring.»*

Etter vårt syn blir det feil å stille krav om at man både må formidle nyheter, aktualitetsstoff og samfunnsdebatt for å omfattes av loven. Rene nyhetstjenester vil da falle utenfor. Det samme vil gjelde rene debattfora. Vi mener også at en slik formulering vil favne fagpressen, ved at det gis en mer generell beskrivelse av innholdskriteriet, samtidig som man kutter ut den avgrensende siste del av andre setning.

- Et alternativ til dette er å omformulere første setning slik:
«Loven gjelder for medier som driver regelmessig journalistisk produksjon og formidling av aktuell eller allmenn interesse.»
En slik formulering vil gjøre at man slipper å måtte spesifisere formatet (nyheter, aktualitet, debatt osv). Det kan jo også tenkes at det er andre formater eller formidlingsformer som ikke fanges av disse tre begrepene, men som vil omfattes av «aktuell eller allmenn interesse».

For NR er det uansett viktig å presisere at det tydelig fremgår, slik det gjør av forarbeidene til dagens mediefridomslov, at fagpresse som hovedregel vil omfattes av medieansvarsloven.

5. Til § 3 - Definisjoner

Vi har ingen innvendinger til § 3 bokstav a) – definisjonen av «redaktør».

Til bokstav b) – definisjon av «utgiver», mener vi denne bør formuleres slik:

«b) utgiver: fysisk eller juridisk person som i egenskap av eier har økonomisk og administrativt ansvar ved å utgi mediet.»

Etter vårt syn er det naturlig å knytte utgiveransvaret til eierposisjonen, også for å skille dette tydelig fra funksjonene som redaktør eller daglig leder. Rent språklig mener vi «...ved å utgi...» er mer korrekt enn «..for å utgi...». Det siste kan oppfattes som at utgiver har en plikt.

Til bokstav c) og d) mener vi disse kan forenkles ved at man ikke lister opp ulike former ytringene kan ta. Det mener vi vil gjøre definisjonene mer robuste i møte med fremtidig teknologisk utvikling. Samtidig mener vi at begrepet «ledelse» kan tas ut i bokstav d). Det er redaktørens kontroll som er poenget. Vi stiller videre spørsmål ved om det er nødvendig å ha med både «reklame» og «markedsføring» i bokstav c), men dette er mindre viktig. Etter dette foreslår vi følgende formuleringer av bokstav c) og d):

«c) redaksjonelt innhold: ytringer publisert under redaktørens ledelse og kontroll. Reklame og markedsføring regnes ikke som redaksjonelt innhold.»

«d) brukergenerert innhold: ytringer som en mediebruker har publisert i et elektronisk medium, utenfor redaktørens kontroll.»

6. Til § 4 – Plikt til å utpeke redaktør

Vi støtter departementets forslag om å videreføre dagens såkalte «redaktørplikt». Vi er også enige i de vurderinger departementet har gjort under punkt 8.2.1.3 vedrørende spørsmålet om sanksjonering av den samme plikten. Vi mener det er vanskelig å se for seg at omgåelse av denne plikten vil ha som konsekvens at det objektive redaktøransvaret ikke vil kunne håndheves. Vi har ellers kun språklige forslag til justering av utkastet til lovens § 4 om plikt til å utpeke redaktør. Primært mener vi det er naturlig å avgrense pliktsubjektet til «utgiver», så lenge definisjonen av utgiver er knyttet til eierskap mener vi det er unødvendig å ta med dette i selve lovteksten i § 4. Rent språklig mener vi det er riktig å kutte «en» foran «redaktør». Det kan også tenkes tilfeller hvor det utnevnes flere redaktører for samme medium.

Vårt forslag til lovtekst blir da slik:

«Utgiver av et medium som er omfattet av loven plikter å utpeke redaktør for mediet.»

7. Til § 5 - Opplysningsplikt

Vi er enige med departementet i at plikten til å opplyse om hvem som er redaktør videreføres. Det kan selvsagt argumenteres med at det neppe vil være vanskelig å finne ut hvem som er redaktør så lenge plikten til å utpeke redaktør er overholdt. Vi tror likevel det er riktig å stille noen tydelige krav til transparens og informasjon i de redaktørstyrte mediene.

Departementet har bedt om konkrete innspill til spørsmålet om hvorvidt lov om åpenhet om eierskap i mediene bør inngå i en ny samlet medieansvarslov. Det kan virke naturlig, men vi vil likevel melde vår skepsis til en slik løsning. Lov om åpenhet om eierskap i medier er ment å gi full notoritet, i regi av Medietilsynet, om hvem som til enhver tid eier norske medier. Loven er altså innrettet som en plikt til å gi fullstendige opplysninger til en offentlig etat. Dersom de samme opplysninger skal publiseres i selve mediet er vi redd det kan bli vidløftig. Særlig i papirutgivelser vil det kunne bli krevende å skulle oppgi samtlige aksjonærer i medier med spredt eierstruktur.

Departementet har videre bedt om innspill vedr behovet for å videreføre straffelovens § 270, første ledd. Etter vårt syn er det en smule arkaisk å skulle kreve at «den som står for trykkingen av et skrift, og som unnlater å oppgi foretaksnavn og trykkested, straffes med bot.» For det første er vi enige i departementets vurderinger når det gjelder ikke å videreføre sanksjoner på selvstendig grunnlag overfor denne pliktregelen. For det andre mener vi det som er relevant å oppgi i vår tid er eier/utgiver.

8. Til § 6 – Plikt til å publisere imøtegeåelser av redaksjonelt innhold

Vi er selvsagt fullt ut innforstått med at det i NRs utkast til lov om redaksjonell fridom i media er tatt inn en bestemmelse tilsvarende nåværende straffelovs § 270, tredje ledd. Vi er imidlertid kommet til at det mest korrekte, særlig sett i lys av rettsutviklingen over tid, vil være å kutte denne spesielle lovbestemte forpliktelsen. Subsidiært mener vi at bestemmelsen må omformuleres. Både någjeldende lovtekst og den foreslåtte vil, etter vårt syn, være i strid med EMK artikkel 10 og prinsippene om redaksjonell frihet.

Vi mener altså prinsipielt at bestemmelsen bør kuttes. Bestemmelsen vil først og fremst ha betydning ved publisering av ærekrenkende utsagn og påstander. Problemet er at spørsmålet om imøtegeåelse er bare ett av flere momenter som inngår i vurderingen av hvorvidt en ærekrenkende ytring er rettsstridig eller ikke. Gjennom rettspraksis fra Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD) og Høyesterett er spørsmål om allmenn interesse, personenes offentlige rolle, graden av faktapåstander kontra verdivurderinger, hvilke kilder som er brukt og påstandenes alvorlighet blant de momenter som vektlegges, i tillegg til blant annet spørsmålet om hvorvidt den angrepne har fått anledning til å imøtegeå påstandene.

Spørsmålet om hvorvidt, og på hvilken måte, en angrepet part har fått anledning til å imøtegeå ærekrenkende påstander, vil således inngå som et element i en større og bredere vurdering. Da mener vi det er galt å detaljregulere dette spesielt.

Et annet poeng er at en lovregel som den foreliggende er egnet til å skape forvirring i forhold til det presseetiske prinsippet om retten til samtidig imøtegeåelse, slik det fremgår av Vær Varsom-plakatens punkt 4.14. Den etiske imøtegeåelsesretten er en rett til å komme til orde *samtidig* med publisering av alvorlige beskyldninger av faktisk art. Den imøtegeåelsesretten som loven foreskriver er en rett til å imøtegeå *i etterkant*, det som i presseetikken kalles tilsvar.

Vi nevner også at paragrafen svært sjelden har vært påberopt. LB-2010-180854 – RG-2011-1572 er ett av ytterst få tilfeller vi kjenner til.

Dersom paragrafen skal beholdes, så må den omformuleres betydelig. I første setning i utkastet er kriteriet for imøtegeåelse formulert slik:

«Redaktøren plikter snarest mulig å publisere imøtegeåelser av faktiske opplysninger i mediet.»

Det tas ingen forbehold hva gjelder opplysningenes karakter. Bokstavelig fortolket vil enhver kunne kreve imøtegeåelse av enhver opplysning, uavhengig av om den er rettstridig ærekrenkende eller ikke. Det kan umulig være meningen.

Dersom en regel om imøtegeåelse skal beholdes, så må den presiseres på minst to punkter:

- For det første må de presiseres at bare påstander/opplysninger som oppfyller visse kriterier kan utløse rett til imøtegeåelse/tilsvar.
- For det andre må anledningen til tilsvar avgrenses med hensyn til omfang, at imøtegeåelsen holder seg strengt til de fremsatte opplysningene, at publiseringen av imøtegeåelsen ikke vil påføre redaktøren strafferettslig eller sivilrettslig ansvar osv.

Faktisk mener vi *subsidiært*, dersom bestemmelsen ikke kuttes helt, at kringkastingslovens § 5-1 (som departementet foreslår å oppheve dersom den nye bestemmelsen blir innført) gir et bedre utgangspunkt enn departementets ordlyd:

«5-1. Enhver fysisk og juridisk person hvis rettmessige interesser er blitt krenket ved fremsettelse av uriktige faktiske opplysninger i et kringkastingsprogram, skal ha rett til å beriktige påstandene. Krav om beriktigelse må fremsettes for vedkommende kringkaster innen tre måneder fra den dag da programmet ble sendt. Krav om beriktigelse kan

avvises dersom det ville innebære en straffbar handling eller påføre kringkasteren ansvar.»

9. Til § 7 – Plikt knyttet til brukergenerert innhold

Vi er godt fornøyd med at departementet slår fast at det ikke gjelder og ikke vil gjelde et objektivt redaktøransvar for det brukergenererte innholdet. Vi er også godt fornøyd med at departementet, i forlengelsen av dette, har valgt ikke å gå inn for et system med et lovpålagt kontrollansvar for det brukergenererte innholdet.

Med dette som utgangspunkt har vi ingen innvendinger mot at det knyttes enkelte særlige forpliktelser til publisering av brukergenerert innhold. Vi har imidlertid noen kommentarer til ordlyden i den foreslåtte paragrafen. Samtidig ønsker vi – i tråd med departementets subsidiære forslag når det gjelder redaktøransvar for brukergenerert innhold – å legge til en setning om dette.

Først og fremst mener vi formuleringen i paragrafens andre ledd, første setning må endres. Departementet snakker her om «brukergenerert innhold som ikke er forhåndsredigert». Slik vi leser det, legger departementet her til grunn en annen definisjon av hva brukergenerert innhold er enn det som fremgår av forslaget til definisjoner i utkastets § 3. Der er hele poenget at brukergenerert innhold er innhold som *ikke* er forhåndsredigert:

«...ytring i form av tekst, lyd, bilde eller lignende som en mediebruker har publisert i et elektronisk medium, utenfor redaktørens kontroll.»

Departementets forslag er dermed ikke konsistent. Det er forvirrende, i denne konteksten, å snakke om «brukergenerert innhold som ikke er forhåndsredigert». At det brukergenererte innholdet ikke er forhåndsredigert er selve definisjonen på «brukergenerert».

Vi mener i tillegg at det er unødvendig å avgrense plikten til å tilrettelegge for varsling til kun å gjelde «ulovlig innhold». Vi mener ellers at den siste setningen i andre ledd bør omskrives.

Basert på dette foreslår vi en alternativ tekst til § 7 slik:

*§ 7 Plikt knyttet til brukergenerert innhold
Redaktøren skal sørge for å holde brukergenerert innhold klart adskilt fra redaksjonelt innhold i mediet, **og tydelig opplyse om innhold som er brukergenerert.***

*Redaktøren skal tydelig opplyse om mediets regler som gjelder for brukergenererte fora.
Redaktøren skal tilrettelegge for og informere om varsling og behandling av klager.*

Som nevnt ønsker vi å legge til et tredje ledd til § 7, med en liten justering av departementets forslag til alternativ regulering av redaktøransvaret for brukergenerert innhold:

*«Redaktøren plikter uten ugrunnet opphold å treffe nødvendige tiltak for å fjerne eller sperre tilgangen til **åpenbart** rettsstridig brukergenerert innhold han eller hun får kunnskap om.»*

Vi mener det må stille krav om at innholdet må være *åpenbart* rettsstridig for å at ansvaret skal tre i kraft. Hvis ikke risikerer vi at mange redaktører, av frykt for å komme i ansvar på grunn av brukergenerert innhold, vil fjerne langt mer innhold enn det rettslig sett er grunnlag for. Det vil kunne gi uheldige utslag.

I motsetning til hva som ligger i departementets forslag, mener vi at oppfyllelse av et slikt pliktkrav må føre til at redaktøren ikke kan holdes ansvarlig, jfr vårt forslag til § 14.

10. Til § 8 – Redaksjonell uavhengighet

Vi har kun én kommentar til utkastets forslag til bestemmelsen om redaksjonell uavhengighet. Vi oppfatter departementet slik at bestemmelsen i praksis er en videreføring av dagens kjernebestemmelse i lov om redaksjonell friedom i media og at rekkevidden og det materielle innholdet i bestemmelsen vil være det samme.

Vi konstaterer imidlertid at departementet, i paragrafens andre ledd, andre setning har hentet inn en formulering fra kringkastingslovens § 2-3:

«Dette begrenser ikke adgangen til å gi pålegg eller å beslutte og iverksette tvangstiltak etter tvisteloven.»

Vi mener det er en formulering som ikke bør tas inn i medieansvarsloven. Departementet skriver om dette under punkt 9.2.3 (side 125, nederst) i høringsnotatet:

Selv om dette forbeholdet ikke har noen direkte parallell i mediefridomslova, antar departementet at loven i praksis må tolkes på samme måte. En annen forskjell er imidlertid at bestemmelsen i kringkastingsloven tilsynelatende har et videre virkeområde, i og med at den etter ordlyden omfatter enhver som "ikke har medvirket eller som ikke har programansvar". Bestemmelsen i mediefridomslova gjelder på sin side bare "[e]igaren ... eller den som på eigaren sine vegner leier føretaket".

Departementet peker her på årsaken til at formuleringen kan sies å høre hjemme i kringkastingsloven, men ikke i medieansvarsloven. Kringkastingslovens § 2-3 skal beskytte den redaksjonelle uavhengigheten overfor enhver som «ikke har medvirket eller som ikke har programansvar». Det inkluderer så vel private aktører som offentlige myndigheter. Mediefridomsloven og den kommende medieansvarsloven beskytter kun mot inngripen fra eierens side. En begrensning i beskyttelsen mot eierinngripen (og kun det) som departementet nå foreslår, vil altså ikke ha betydning for noen andre enn eierne. De, til gjengjeld, vil altså – teoretisk – kunne reise krav om midlertidig forføyning mot eget medium, uten å bryte lovens bestemmelse om redaksjonell uavhengighet. Det gir liten mening.

11. Til § 9 – Hovedregel om straffe- og erstatningsansvar

Vi har ingen innvendinger til utkastets forslag til hovedregel om alminnelig straffe- og erstatningsansvar for ytringer. Vi oppfatter det dithen at forslaget er en kodifisering av gjeldende rett på området.

12. Til § 10 – Redaktørens særlige straffeansvar

Vi støtter – naturlig nok – forslaget om å videreføre det særlige objektive strafferettslige redaktøransvaret, og å gjøre dette teknologinøytralt. Vi er på «overtid» med hensyn til å gjøre ansvaret plattformuavhengig.

Vi er enige med departementet når de i høringsnotatet skriver at «*Trusselen om straffansvar innebærer dermed et klart insentiv til kvalitetssikring og redigering av det redaksjonelle innholdet samt til opplæring av, kontroll med og effektiv ledelse av redaksjonelle medarbeidere.*»

Vi er også enige i betydningen av å ha et klart ansvarssubjekt å forholde seg til. Det sies i utredningen, og det er riktig, at det i en dynamisk og fragmentert medie verden kan vise seg å bli vanskeligere å definere og avgrense redaktørens særlige straffeansvar. Vi tror imidlertid ikke veien å gå er å avvike eller svekke dette ansvaret, men snarere å forsøke å tydeliggjøre både redaktøren og ansvaret. Ikke minst i journalistiske produksjonsmiljøer hvor publisering skjer

fortløpende, parallelt på flere plattformer, dels fragmentert og dels med bidrag underveis fra mange ulike aktører, er det viktig å ha et tydelig ansvarspunkt.

Når det gjelder valg av ansvarsmodell, er som kjent NR tilhengere av eneansvarsmodellen. Vi viser i denne sammenheng til mindretallet i medieansvarsutvalget, samt vårt eget lovutkast. Vi mener flere grunner særlig taler for innføring av et eneansvar:

- Det gir en konsistent sammenheng mellom fullmakter og ansvar. Ansvarlig redaktør har til syvende og sist suveren og personlig frihet til å bestemme hvorvidt noe skal publiseres eller ikke. Norsk Journalistlag sa det enkelt og klart i sitt hørings svar til medieansvarsutvalgets utredning: «*Når redaktøren har en suveren styringsrett over hva som skal publiseres, bør han [...] også bære et tilsvarende suverent ansvar for lovligheten av publiseringen.*» Et eneansvar vil tydeliggjøre beslutningslinjer i mediehusene. Med dagens til dels komplekse og overlappende redaksjonsmiljøer vil det være en åpenbar styrke.
- Et eneansvar vil gjøre det enkelt å vite hvem som skal holdes ansvarlig for det som er publisert. Det vil være en åpenbar fordel for publikum.
- Et eneansvar vil gjøre det enklere å styrke kildevernet, i og med at eneansvaret vil beskytte ikke bare egne medarbeidere, men også eksterne skribenter og kilder.

Departementet gjør i høringsnotatet et poeng av et system med eneansvar vil bryte med det som er utgangspunktet i norsk rett og at man heller ikke – bortsett fra i Sverige – har funnet eksempler på et slikt ansvarssystem for redaktører. Til det er å si at ansvarslovgivningen for mediene allerede bryter med det som ellers er utgangspunktet i norsk rett. Det skjer i erkjennelse av at de redaktørstyrte mediene har en særlig rolle og at det – for å sikre deres rammevilkår – må gjøres særlige grep. Vi mener at det å innføre et eneansvar for redaktøren ikke er et så vidløftig skritt at det vil måtte få konsekvenser utover medieområdet.

Departementet skriver i høringsnotatet:

«At redaktørens beslutningsmyndighet over den løpende redigeringen ikke kan overstyres av eiere eller selskapsledelsen, betyr likevel ikke nødvendigvis at det bare er redaktøren alene som kan klandres for en konkret publisering.»

Etter vårt syn viser dette at departementet fortsatt er opphengt i den gamle *strafferettstenkningen* som dessverre har preget norsk politisk tenkning omkring ytringsfrihet. Helt fra 1814 har man vært raskt ute med å anvende straffebud mot den som ytret seg om noe som kunne skade æren hos konge, adel, myndighet og samfunnselite. Ærevernet fra den norrøne tid, som kan minne om ærevernet i muslimske land i dag, var blitt et klassevern. Det preget den rettslige tankegangen helt opp til paradigmeskiftet i injurieretten, som kom gjennom EMDs endrede praksis rundt år 2000.

Departementet burde i stedet studere nærmere grunnlaget for det særegne svenske system for ytringsfrihet, der «ensamsvaret» er ett element. Formålet er uttrykt i den svenske grunnloven (Tryckfrihetslagen), vet at rettsreglene skal sikre «säkerställande av et fritt meningsutbyte og en allsidig opplysning». Det er altså *ytringens vern* som er det essensielle, og ikke æresvernet. Vi har, siden 2004, hatt et lignende utgangspunkt som det svenske, i og med det nye sjette ledd i vår § 100: «Det påligger statens myndigheter å legge forholdene til rette for en åpen og opplyst offentlig samtale.»

Eneansvaret betyr at en ytring som publiseres under en ansvarlig redaktør får et særlig vern og bare kan angripes gjennom det svenske kaller en tryckfrihetsprosess, der det er oppstilt særlige rettsregler for å beskytte ytringen i seg selv. Det betyr også at den originære ytrere, som ofte er en svak part i en eventuell rettslig prosess ikke kan angripes rettslig. Det er imidlertid ikke til hinder for et nærmest objektivt sivilrettslig ansvar for mediebedrifter, for å rette på

påviselige og beviselige skader eller tap hos tredjepersoner, som resultat av rettsstridige krenkelser.

Når det gjelder virkeområdet er vi uenige i departementets forslag om å avgrense redaktørens ansvar til å gjelde redaksjonelt innhold. Vi er oppmerksom på at både NR og Norsk Journalistlag tidligere har gått inn for primært å legge ansvaret for innholdet i annonsene på annonsørene. Departementets forslag går imidlertid – etter vårt syn – mye lengre. Det fratar i realiteten ansvarlig redaktør den myndighet hun i dag har til endelig å si ja eller nei til publisering av konkrete annonser. Det vil være en naturlig konsekvens av at ansvar og fullmakter må balansere.

Dersom redaktøren, i en toledersmodell, ikke har det overordnede ansvaret for annonsene, så vil hun heller ikke kunne overprøve daglig leder når det gjelder publisering av annonser. Det vil kunne få dramatiske konsekvenser, ikke minst hva gjelder spørsmål knyttet til annonser som etterligner redaksjonelt materiale. I dag er det redaktøren som må svare for Pressens Faglige Utvalg (PFU) dersom det kommer klager på de såkalte tekstreklamereglene i Vær Varsom-plakatens kapittel 2. Dersom redaktøren ikke lenger har et lovfestet ansvar for innholdet i annonsene, vil det ikke lenger være argumenter for at hun skal svare for dem. Dermed faller i realiteten klageretten til PFU bort. Den eneste måten man kan vurdere brudd på reglene om annonser som etterligner redaksjonelt materiale er dersom en og samme person til syvende og sist er ansvarlig for begge deler. Både Vær Varsom-plakaten og Redaktørplakaten vil måtte skrives om.

Vi ser selvsagt utfordringen med hensyn til at man ikke på samme måte som tidligere har full kontroll over all annonsering i den digitale verden. Vi tror likevel ikke veien å gå er å avvikle det særlige redaktøransvaret for annonsene. Vi mener derfor at man enten må komme opp med en modell som ikke medfører at redaktøren mister myndigheten til å avvise annonser som bryter med god presseskikk, eller videreføre dagens regel om at redaktøren er ansvarlig for mediets innhold.

For øvrig mener vi at selve formuleringen av kriteriet for straffansvar bør endres (det gjelder også formuleringen i § 11). Etter vårt syn er det neppe tilstrekkelig at redaktøren har kjent til «innholdet». Vedkommende må vel også strengt tatt kjenne til de øvrige forhold som er nødvendige for å utløse ansvar? Dette blir enda tydeligere i § 11, hvor det er § 3-6 og § 3-6a som er referansen. Vi kommer tilbake til det i neste punkt, men mener det vil være naturlig å utforme en ny § 10 slik:

§ 10 Redaktørens særlige straffansvar for mediets innhold

*Redaktøren er straffansvarlig for publisering av **mediets innhold** dersom det ville pådratt redaktøren straffansvar etter noen annen lovbestemmelse om han eller hun hadde kjent til innholdet **og de øvrige faktiske forhold som gjorde ytringen ansvarsbetingende på publiseringstidspunktet.***

Dersom redaktøren godtgjør at han eller hun ikke kan lastes for manglende kontroll med innholdet eller ledelse av redaksjonen, kan redaktøren ikke holdes straffansvarlig etter første ledd.

Straff etter første og andre ledd er bøter. Det kan ikke idømmes strengere straff enn etter den lovbestemmelse som ville ha vært anvendelig om redaktøren hadde kjent til innholdet og de øvrige faktiske forhold som gjorde ytringen ansvarsbetingende på publiseringstidspunktet.

Medvirkning straffes ikke.

I mange tilfeller (særlig hva gjelder erstatningsansvar) er det ikke nok å konstatere kjennskap til innhold for å utløse ansvar, man må også ha kunnskap om faktiske forhold eller andre omstendigheter knyttet til publiseringen. Dette bør avspeiles i lovteksten.

Når vi har tatt ut fengsel som straffealternativ, så er det fordi vi mener fengselsstraff på dette området neppe vil stå seg overfor en prøving opp mot EMK artikkel 10.

13. Til § 11 – Redaktørens særlige erstatningsansvar

Vi har selvsagt samme innspill her som i punkt 12 hva gjelder omfanget av ansvaret. Selv om det strafferettslige ansvaret er det viktigste når det gjelder å fastslå redaktørens personlige ansvar for mediets annonser, mener vi at også erstatningsansvaret bør kunne gjøres gjeldende.

I enda større grad enn for § 10, mener vi det er viktig at det tydeliggjøres hvilke kriterier som må være oppfylt for at det objektive redaktøransvaret skal slå inn. Her henvises det spesifikt til skadeerstatningslovens § 3-6 og § 3-6a, og særlig sistnevnte har en ganske detaljert beskrivelse av hva som skal til for å utløse ansvaret. Vi mener dette må reflekteres i ansvarsbestemmelsen i medieansvarsloven, for eksempel slik:

§ 11 Redaktørens særlige erstatningsansvar for innhold

*Redaktøren er erstatningsansvarlig for publisering av **mediets innhold** dersom det ville pådratt redaktøren ansvar etter skadeserstatningsloven §§ 3-6 eller § 3-6 a om han eller hun hadde kjent til innholdet og de øvrige faktiske forhold som gjorde ytringen ansvarsbetingende på publiseringstidspunktet*

Dersom redaktøren godtgjør at han eller hun ikke kan lastes for manglende kontroll med innholdet eller ledelse av redaksjonen, kan redaktøren ikke holdes erstatningsansvarlig etter første ledd.

Som det vil fremgå har vi her også byttet «og» med «eller» mellom §§ 3-6 og 3-6a. Vi antar det ikke er meningen at det må foreligge uaktsomhet etter begge paragrafer for at ansvar skal kunne konstateres.

14. Til § 12 – Eiers eller utgivers erstatningsansvar - foretaksstraff

Vi har ingen innvendinger eller merknader til utkastet til § 12, som vi oppfatter som en ren videreføring av skadeerstatningslovens § 3-6, tredje ledd.

Når det gjelder spørsmålet om foretaksstraff, som departementet spesifikt har bedt om tilbakemeldinger på, mener vi på prinsipielt grunnlag at det bør innføres en unntakshjemmel for forhold knyttet til den publisistiske virksomheten. Selv om domstolene de siste årene jevnt over har frifunnet mediebedrifter i saker om foretaksstraff, så er vi enige med departementet når de i høringsnotatet skriver at et unntak «*kan gi et utvetydig signal til medievirksomheter om viktigheten av redaktørfunksjonen og redaksjonell uavhengighet.*»

Fra mediernes side har det typisk vært argumentert med at siden mediebedriften ikke kan instruere redaktøren i redaksjonelle spørsmål, så oppstår minst tre helt grunnleggende argumenter mot å ilegge bedriften straff for hva som har skjedd i redaksjonen.

For det første at den konkrete lovovertrедelsen ikke kan anses å være foretatt "på vegne av" mediebedriften, siden det ikke er adgang til å instruere i redaksjonelle spørsmål. Å straffe handlinger begått "på vegne av" foretaket er et hovedsynspunkt ved foretaksstraff.

For det andre at straff heller ikke vil ha preventiv virkning, i og med at den som skal betale boten (eier), ikke er den som skal treffe avgjørelse i senere liknende situasjoner (redaktøren).

For det tredje er den som blir påvirket av en bot, om noen, eieren som betaler denne. Den mest nærliggende virkning av muligheten for slike bøter, er at eier iverksetter kontrollsystemer overfor redaksjonen. Dette er hva lovgiver har ønsket å *unngå* i lovgivningen om redaktørstyrte medier.

I tillegg til dette kan man som et fjerde punkt tilføye at foretaksstraff etter den nye straffeloven er ment å ha et mer objektivt tilsnitt enn før. Siden man på vårt område har det særlige redaktøransvaret, må dette innebære at et foretaksansvar nå er ytterligere overflødig og kompliserende.

Tidligere rettssaker har det fellestrekket at mediebedriftene i det vesentlige er frifunnet. Men sakene er også preget av at domstolene har gitt sparsomt med begrunnelse for resultatet, de har nøydt seg med å vise til domstolenes skjønsmessige vurderinger av "kan-skjønnnet" ved foretaksstraff. Det kan synes som om domstolene har funnet at det er ufornuftig å idømme foretaksstraff i saker om redaksjonelle spørsmål, men ikke har ønsket å uttale det for tydelig for det tilfelle at det senere skulle dukke opp et unntakstilfelle.

Man kan forstå at domstolene i slike tilfeller er forsiktige med å vise til en form for regel om at foretaksstraff ikke idømmes i slike tilfeller, fordi det ville være å gripe inn i lovgivers domene.

Denne situasjonen har ledet til en viss usikkerhet, og grunnene til at foretaksstraff ikke bør idømmes kan fremstå litt abstrakt for den som ikke har arbeidet med slike spørsmål. Bare det at slike saker av og til blir reist, selv om resultatet til sist blir frifinnelse, har en viss "chilling effect".

Etter vårt syn er tiden nå moden for klarlegge, gjennom lovgivningen, at foretaksstraff er uaktuelt hvor den aktuelle handlingen ligger innenfor rammen av den redaksjonelle autonomi.

Om departementet mener at dette bør utredes nærmere før det er aktuelt med lovendring, ville det uansett være en ledetråd for praksis om det i forarbeidene nå kunne uttales at foretaksstraff bare helt unntaksvis være aktuelt på dette området.

15. Til § 13 – Straffe- og erstatningsrettslig ansvarsfrihet

Vi har i utgangspunktet ingen innvendinger til forslaget til straffe- og erstatningsrettslig ansvarsfrihet for medienes tekniske medvirkere. Vi ser på forslaget som en fornuftig samling og strukturering av ansvarsfriheten. Vi mener imidlertid det foretas en ørliten justering av teksten i andre ledd, slik at også oppreisningsansvar blir tatt med. I så fall blir teksten slik:

*§ 13 Straffe- og erstatningsrettslig ansvarsfrihet for medienes tekniske medvirkere
Straff kommer ikke til anvendelse på den som på vegne av et medium bare har deltatt ved teknisk forberedelse, fremstilling eller distribusjon av redaksjonelt eller brukergenerert innhold i mediet.*

Medvirkere som nevnt i første ledd kan heller ikke ilegges oppreisnings- eller erstatningsansvar etter skadeserstatningsloven §§ 3-6 eller 3-6 a.

16. Til § 14 – Straffe- og erstatningsrettslig ansvarsfrihet for brukergenerert innhold

Fra NRs side er det helt sentralt å klargjøre rekkevidden av redaktøransvaret for brukergenerert innhold. Vi mener også at departementets gjennomgang av problemstillingene er god, og illustrerende for de utfordringer vi står overfor. Vi er som nevnt godt fornøyde med at departementet har slått fast at det objektive redaktøransvaret ikke gjelder for det brukergenererte innholdet, og mener at de konkrete forpliktelsene som er knyttet til slikt innhold er fornuftige og praktikable.

NR er opptatt av å sikre at de redaktørstyrte mediene fortsatt kan være viktige arenaer for de dynamiske og spontane debattene som sosiale media og fora for brukerdeltakelse inviterer til.

Det forutsetter imidlertid at rammevilkår og forutsetninger er så tydelige som mulig. Gjennom det presseetiske regelverket og PFUs avgjørelser har det over tid utviklet seg en praksis som det er mulig å forholde seg til og som gir gode, om ikke helt presise, anvisninger på hva som må til for ikke å bryte med prinsippene for god presseskikk. Når departementet nå foreslår noen klare pliktregler for brukergenerert innhold så har vi, som tidligere nevnt, ingenting imot det.

I enda større grad enn jussen er etikken dynamisk og også noe mindre presis. Etter vårt syn bør de juridiske reglene, som i dette tilfellet medfører et personlig ansvar for redaktøren, utformes slik at de i størst mulig grad medfører klarhet og forutsigbarhet. Samtidig er det et overordnet mål at reglene må utformes slik at de ikke legger unødige bånd på den utvidede ytringsfriheten som muligheter for publikumsdeltakelse medfører. Reglene for de redigerte mediene må heller ikke utformes slik at debattene skyves bort fra disse mediene.

Det kan skje dersom det i utgangspunktet pålegges et mer omfattende ansvar enn det som vil følge av alminnelige regler, for eksempel en type «objektivt kontrollansvar». Som departementet selv skriver:

«I ytterste konsekvens kan et slikt kontrollansvar, eller strengt uaktsomhetsansvar, føre til at redaktørstyrte journalistiske medier velger å avstå fra å tilby brukergenererte fora. Konsekvensen vil i så fall bli at nettdebattene skyves over i den uredigerte sfæren, noe Medieansvarsutvalget også viste til. Etter departementets vurdering vil det tjene debattklimaet og det offentlige ordskiftet dersom samfunnsdebatten i stor grad kan foregå i fora som er åpne for alle, og hvor muligheten for sosial og offentlig kontroll er større enn i smale (eventuelt også lukkede) fora der det lett kan oppstå ekkokammer-effekter. I de uredigerte mediene er det heller ikke noen presseetiske normer eller selvjustis som kan disiplinere debatten.»

Vi mener derfor det mest naturlige, og det som vil gi mest klarhet og forutsigbarhet, er en regel om at redaktørens særlige ansvar først trer inn når redaktøren får kunnskap om det som er publisert. Dette, kombinert med de pliktreglene som er oppstilt i utkastets § 7, mener vi vil gi et godt rammeverk for det brukergenererte innholdet. Rent teknisk mener vi det kan gjøres på følgende måte:

- Vårt (alternativt departementets) forslag til pliktregel tas inn som tredje ledd i § 7.
- I § 14 gis det en ansvarsfrihetsregel, slik:
*§ 14 Straffe- og erstatningsrettslig ansvarsfrihet for brukergenerert innhold
Redaktøren eller den som handler på vegne av redaktøren kan ikke straffes eller gjøres erstatningsansvarlig for rettsstridig brukergenerert innhold så fremt redaktøren har oppfylt pliktene etter § 7, tredje ledd.*

Vi ser at departementet problematiserer det rettslige handlingsrommet for å kunne gi fritak for et objektivt redaktøransvar, primært med henvisning til EMDs rettspraksis og særlig Delfi-saken og MTE-Index-saken. Etter vårt syn er det tvilsomt om de to nevnte kjennelsene legger så sterke begrensninger på nasjonal lovgivers handlingsrom som det departementet bygger på. Dette baserer vi primært på følgende forhold:

- De to kjennelsene handler ikke om redaktørens objektive ansvar, men hvorvidt selskapene kunne holdes ansvarlige.
- Delfi-saken handler om hvorvidt det var i strid med EMK å pålegge et slikt ansvar. Det er fullt tenkelig at retten ville kommet til at det ikke å pålegge selskapet ansvar også ville blitt akseptert. Det ville i så fall blitt en vurdering av hvorvidt estiske domstoler hadde brutt med EMK artikkel 8.
- I begge tilfeller vurderes forholdet ut fra de samme kriterier, men med motsatt konklusjon. Hvorfor? Primært fordi brukerkommentarene i MTE og Index-saken ikke dreide seg om klart ulovlige ytringer. EMD gikk altså inn og vurderte ytringenes karakter som en del av grunnlaget for hvorvidt det var akseptabelt å pålegge ansvar. Det blir etter vårt syn et

krevende kriterium. Poenget med brukergenerert innhold (jfr departementets eget forslag til definisjon) er jo nettopp at man på forhånd ikke kan vite hva kommentarene vil inneholde, når man ikke forhåndsmodererer. Her er det, etter vårt syn, en åpenbar logisk brist i EMDs praksis, noe som vi kanskje vil avklares i fremtidige rettsavgjørelser, men som også innebærer at det finnes et åpenbart nasjonalt handlingsrom hva gjelder ansvarsregulering.

- Det dreier seg om to kjennelser i en rettsutvikling som er dynamisk. Det er derfor vanskelig å se for seg at det ikke er anledning til å anlegge en nasjonal lovgivning som er noe tydeligere enn det som kan leses ut av EMDs noe begrensede praksis.

Subsidiært støtter vi departementets primære forslag. Forslaget avgrenser straffeansvaret slik at dette forutsetter *forsett*. I praksis innebærer det, slik vi leser departementets forslag, at det må kreves *forsett* for at redaktøren skal bli holdt ansvarlig for brukergenerert innhold som bryter med straffelovens bestemmelser, mens det er tilstrekkelig med *grov uaktsomhet* for å bli holdt ansvarlig for erstatning eller oppreisning, typisk privatlivskrenkelser eller ærekrenkelser.

17. Kildevern og taushetsplikt

Norsk Redaktørforening er, som det vil være kjent, tilhenger av en styrking av kildevernet, langs følgende linjer:

- En styrking av den materielle kjernen i kildevernet i form av en *utvidelse* av hva kildevernet omfatter og en *innsnevring* med hensyn til hva som kan legitimere omgåelse av kildevernet.
- En omgjøring av forklaringsfritaket til et forklaringsforbud. Kildebeskyttelsesutvalg gikk allerede i NOU 1988:2 inn for dette, og vi viser til sitatet gjengitt i høringsnotatet: *"Spørsmålet om pressens rett til å verne sine kilder gjelder med andre ord ikke om pressens medarbeidere skal gis en individuell rettighet som andre borgere vanligvis ikke har. Først og fremst dreier det seg om å gi personer som er kilde for informasjon av samfunnsmessig betydning, et vern mot å bli identifisert når de har grunner for å bevare sin anonymitet."*
- En taushetsplikt for journalister og redaktører, for de tilfeller at det er lovet fortrolighet.
- Et etterforskningsforbud knyttet til den samme taushetsplikten.
- Skjerpede regler for ransaking og beslag i redaksjonslokaler og hos redaksjonelle medarbeidere.

Departementet skriver i høringsnotatet, punkt 15.2.4, side 183:

«Departementet mener at gode grunner taler for å lovfeste en alminnelig taushetsplikt om kildens identitet. I denne omgang foreslår departementet likevel ikke noen konkret lovbestemmelse, bl.a. fordi spørsmålet ikke har blitt konkret utredet og hørt tidligere, og fordi Justisdepartementets forslag til endringer i kildevernreglene kan ha betydning for høringsinstansenes syn på spørsmålet.

Departementet ber om synspunkter på behovet for en lovfestet taushetsplikt, og innspill til de ulike rettslige problemstillingene som en slik bestemmelse reiser.»

NR mener som nevnt, i likhet med departementet, at gode grunner taler for å lovfeste en alminnelig taushetsplikt om identiteten til mediens kilder, og at dette må være et mål. Departementet trekker imidlertid opp ulike problemstillinger knyttet til en eventuell taushetsplikt som vi ser kan kreve en nærmere utredning. Vi mener jo primært at en taushetsplikt må sees opp mot både kildevernet, etterforskningsforbud, regler for ransaking og beslag og bestemmelser om forklaringsplikt i andre lover. Dessuten er vi opptatt av at vi ikke begår den feilen å vedta en taushetspliktbestemmelse som gir inntrykk av at vi har et kildevern som er mindre absolutt enn det dagens rettstilstand innebærer.

Justisdepartementet sendte 24. september ut et forslag til endring i kildevernreglene. Det kan være krevende å utforme konkrete regler om taushetsplikt før vi kjenner konklusjonen med

hensyn til prosessen rundt nye kildevernregler. Vi tar forebehold om at vi på et senere tidspunkt eventuelt vil komme med et tilleggsnotat på dette punktet.

18. Andre spørsmål

Departementet har bedt om innspill på vedr kringkastingslovens § 6-2.

Departementet skriver i høringsnotatet, punkt 9.2.3, side 125:

«Etter departementets vurdering er det materielt sett full overlapp mellom reglene om styrets myndighet i kringkastingsloven § 6-2 første ledd og bestemmelsene i mediefridomslova. Det er heller ikke tvilsomt at NRKs virksomhet omfattes av mediefridomslova, jf. at lovens virkeområde på kringkastingsområdet er definert gjennom en henvisning til kringkastingsloven § 1-1. Kulturdepartementet ser derfor i utgangspunktet ikke behov for å opprettholde § 6-2 første ledd. Departementet ber likevel om innspill fra høringsinstansene på om bestemmelsen kan ha en egenverdi ved at den synliggjør NRKs redaksjonelle uavhengighet som offentlig eid allmennkringkaster.»

Vi viser til punkt 10 og våre kommentarer til den foreslåtte § 8, og siste setning i andre ledd om tvangstiltak etter tvisteloven, og støtter forslaget om at § 6-2, første ledd oppheves.

Når det gjelder kringkastingslovens § 2-3, mener vi, som departementet, at bestemmelsen er materielt overlappende med § 8 i forslaget til medieansvarslov. Derfor er det for oss noe underlig at departementet konkluderer med at bestemmelsen inntil videre bør beholdes. Departementet peker på at en forskjell mellom § 2-3 og den foreslåtte formuleringen i utkast til § 8 i medieansvarsloven er at § 2-3 omfatter enhver som «ikke har medvirket eller som ikke har programansvar». Vi er enige med NRK i at, antitetisk tolket, kan det forstås som at den som *har medvirket* har en rett til å få se programmateriale før det er publisert. Det mener vi er i strid med prinsippet om redaksjonell uavhengighet.

Oslo, 2018-10-01

Med vennlig hilsen
for Norsk Redaktørforening

Arne Jensen
generalsekretær